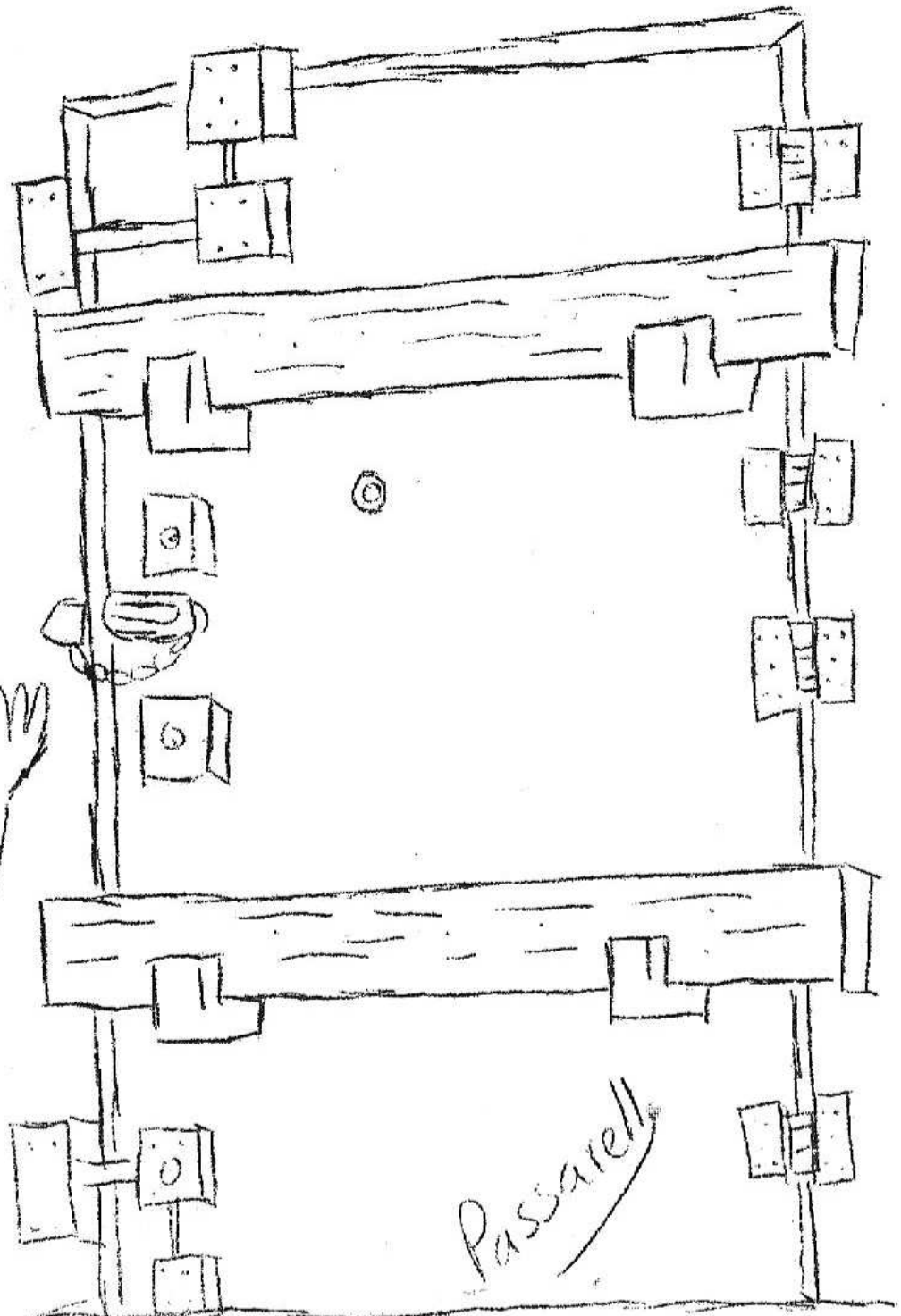

LA FEMOSA

JUNY 1980 ARTESA de LLEIDA

Així almenys
et sens
més segura

Passarell

Portic

Cada dia hi ha més gent que no sap el nom dels arbres, herbes o moixons del país. Els pagesos joves saben el nom d'una infinitat de varietats de pomes, peres o pressecs i de productes especialitzats en combatre una infinitat de plagues, cada una, també, amb un nom que el pagès jove sap. El pagès ha oblidat el nom de totes aquelles coses que li eren familiars i n'ha prèes unes altres que li eren desconegudes; les unes no li fan cap falta i les altres les ha d'usar constantment.

No saben el nom dels arbres ni el de les herbes, arbusts ni moixons, no saben ni el nom de les parts del terme, ni el nom dels camins... No, tot això no importa gaire. Sabem els camins que duen a Lleida, a Mollerussa, a Fraga, saben el nom de les discoteques, dels cantants i orquestes de moda, saben el nom d'extranyes combinacions refrescants o estimulants...

S'han oblidat totes aquelles expressions, dites, frases fetes i paraules que els nostres avis (la majoria dells analfabets) feien servir amb la més gran naturalitat del món. S'ha perdut bona part d'aquell vocabulari popular, català típic d'aquestes comarques. Això, però, tampoc no importa. Hem apres

expressions imbecilitzants que hem sentit a la T.V., frases fetes de la propaganda comercial, eslogants i consignes nascudes més enllà de les nostres fronteres...

Que hi farem. Sabem llegir i escriure i no llegim ni escriem res (ni amb el nostre idioma ni en cap altre) , vivim pel sol fet d'existir, parlem sense tenir esme de posseir un idioma propi, vivim en aquest país però d'esquena al país, vivim en un poble (Artesa), del qual no en sabem res i el qual no ens agrada gens, però malgrat tot ens sentim artesencs i estimen el poble i el país...

Deu ésser el temps o pot ser la moda, tan se val que aquest desgabell no pot durar, No cal mirar endarrera , només cal clavar i afonir les nostres arrels a la terra (En la nostra terra) i creixer així forts, artesencs i catalans.

INDEX

Portada	
Pòrtic	1,2
Index	3
Pensaments Ximplots	4,5
Contes	6,7
Les Pors	8,9
Poesia	10
Fulls d'Historia de 11 a 17	
Dites Populars	18
Entre gossos	19,20
Mots encrouats	21,22
Llibres	23,24
(L'Humor el trobarcu a les pagines 5, 12 i 13, 17, 20 i a la portada)	

LA FEMOSA Butlletí intern de l'Aggrupació
Cultural "La Femosa"
Carrer del Castell n.º 23
Abril - Juliol 1980

PENSAMENTS XIMPLETS

- Amb una dona es poden fer coses molt més divertides que casar-s'hi.
- La distància més curta entre dos punts és la recta sempre i quan aquesta no sigui recorreguda per la R.E.N.F.E.
- La naturalesa es savia, prova d'això és que si en lloc d'haver nascut amb deu dits haguesim nascut amb dos-cents seria un fastic a l'hora d'escollir-n'hi un per posar-lo al nas.
- Es molt lleig d'assenyalar amb el dit però jo voldria saber de quina altra manera es pot assenyalar.
- La famosa frase que diu "la felicitat esta en conformar-se amb el que un te" és més certa quan un és amo d'un compte corrent de dos-cents milions de pessetes.
- A la carretera, com a la vida circular per la dreta és el més prudent.
- Hi ha moltes maneres de no dir les coses.
- A la pagesia se li deu dir agricultura pel regust agre que deixa a la boca.
- Era una actriu amb una gran vocació de mestra; ho ensenyava tot.
- De vegades un parla per parlar com jo ara.
- Si la mona es vesteix de seda, mona es queda encara que una mica mes mona que abans.
- Una de les més grans frustracions que he tingut en la meua vida és la d'assabentar-me de que mai seré rei d'Espanya.
- ...

- Ramon Tiraplom tingué una vida molt "agitada", la passà al llit.
- No és provat que Alfons XIII fos supersticios.
- "El treball és un vici". Serà per això que molts procurem no esforçar-nos massa.
- Aquell qui no té un pel de tonto és porque és calb.
- Frase bastant maxista :
La dona només serveix per dues coses i moltes no saben cuinar.

Passarell

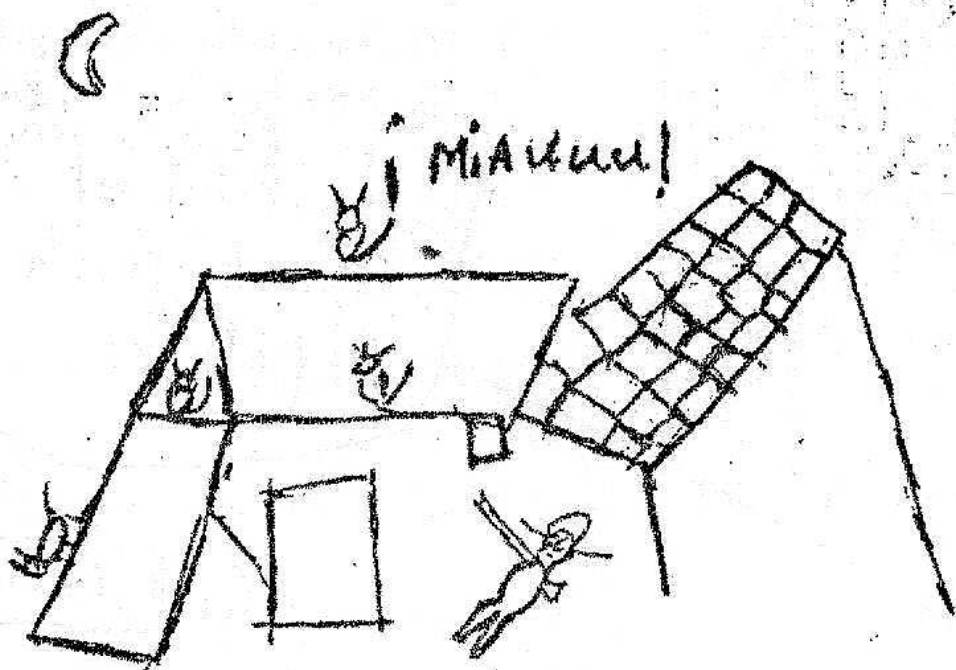
Atenció, atenció
és comunica
a tots els Hippies
que està oberta la
matrícula del curs
de perfeccionament
i agilitat al
collir la fruita
Repeteixó...

Grill Cantador

C O N T E S

Ja casa per on paraban els gats

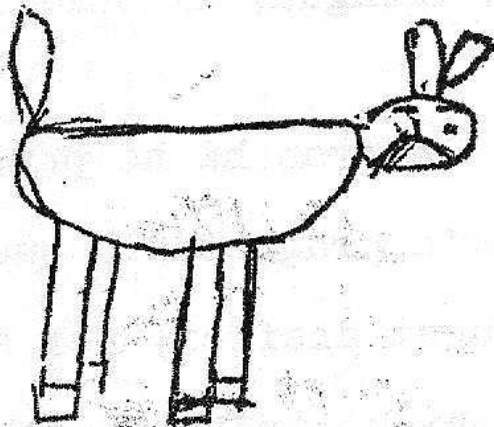
Havia una casa que hi paraban molts gats pel corral Un dia un gat se va menjar dos conilletts. El seu amo des de aquell dia se va posar amagat amb una escopeta de perdigons y gat que paraba per la capterera tiro va y tiro va contra els gats. Des des llavors els gats no hi van tornar mes, pel soroll de la escopeta.

Josep M^o Olmi 6 anys

EL MEU GATET

Jo, tenia un gatet molt boniquet
i un dia, a la matinada, es va escapa
i no el podia trobar
i vengué a buscar, i vengué a buscar.
Dins d'un mes el vaig trobar
a l'entrada, i li vaig dir: ara
no et vull, i doler més que doler!
Així mateix es fa d'escaparse per fer
això et busques un altra ama, i va mateix
angadat i amb la cua dreta.

Meritxell 8 an

LES PORS

Les serps han estat sempre, dins de la nostra civilització, un animal infortunat. un animal que desperta repulsió, fàstic, però, sobre tot molta por; gairebé pànic. De petit ja vaig poder experimentar aquesta ràbia del poble a les serps: se'ls hi donava mort despiadament. Quan algu mataba una serp "grossa" se'n vanagloriaba: "Avui he matad una serp que feia ben bé set pams", "He mort una serp dobla com la "munyeca". He vist correr gent sobresaltada per una serp o quedar-se immobíl esgarrifada... "Mateu-la, mateu-la ! Els mes valents les agafent amb les mans i els arrancaven la llengua, llavors les deixaven anar...

Ja gran hi he pensat moltes vegades en això i m'e preguntad a que bé (o d'on bé) aquesta por, aquest desfici, per a donar por a aquests rèptils. No hi he trobat resposta. mes serps (les que viuen al nostre terme), són completament inofensives i més aviat benefactores per l'agricultura ja que

s'alimenten de rates, ratulins, taus... (en altres civilitzacions les tenen, fins i tot, a casa com animals domestics); però això a la gent no els interessa gens, les serps els hi fant por i prou. No és una por lògica; és una por ambiental, de costum, hereditaria...

Tenir por d'una cosa inofensiva, d'un animal que fuig sempre perpor a l'home (por ben justificada evidentment) sembla una cosa incoherent, una reacció visceral. Deu d'éser pel pòsit milenari de supersticions i ignoràncies que ha arrelat dins de la religio judaico-cristianes i que l'alfabetització del poble ni els programes d'en Rodriguez de la Fuente han estad capços, encara, de desarrelar de la nostra cultura popular.

Aquesta por a les serps no es l'única por que patim la gent del nostre poble i del nostre país. Tenim, evidentment, altres pors tant vicerals com aquesta de la qual hem parlat fins ara. Semblaria lògic de creure que la por es, sempre, sobre alguna cosa experimentada, palpable, real, i no ficticia, doncs bé, a que vé la pora tot allò que representa progres com por al socialisme, al comunisme a l'anarquisme, perdre la por a tots aquets ismes no vol dir aacceptar-los, compartir-ne les seues ideologies, votar-los, no. Una cosa és que d'entrada, i sense saber perquè les nostres ideies són unes altres i l'altra cosa és que d'entrada i sense saber perquè ens fagin por.

Condemnem el terrorisme, tot el terrorisme, i no ens parem a pensar el motiu pel qual exosteix. Posem al mateix lloc els nacionalistes que lluiten per l'alliberament del seu país, o els que maten per apoderar-se del que no és seu o els que posen bombes pagats per uns terces.

Deixem viure les serps i matem la por, si us plau

No vull anar a l'escola

Aixeco les mans

i sento un dolor tan llarg con el temps.

Obro els braços

i negres fornigues mosseguen

la clasca d'un instant que s'esvaeix.

Mare

no vull anar a l'escola

per agafar por,

ni aprendre a ésser home

ni a saber la lliço.

Torneu-me les boles

i el sabre de bastó

que vull pujar a cavall de la tarda

per jugar a ésser jo

i dormir en els teus braços.

Mare

dormir com llavors,

com llavors quan et deia

no vull anar a l'escola.

Mare

no vull anar-hi

no.

FG.

FULLS d'HISTORIA.

L'Ordre de l'Hospital que tenia sota el seu domini una gran quantitat de terres, per un millor control dels drets i delmes que posseïa i cobrava en cada lloc, havia de tenir un gran aparell burocràtic encarregat de registrar els canvis que es produïen a les terres i el que es devia cobrar a cada lloc.

A les pàgines de Historia de butlletins de mesos passats os hem anat presentant documents que parlaven d'aquets drets i delmes dels Hospitalers a Artesa. En aquest número os voldriem donar a conèixer l'escrit més antic que hem trobat sobre el tema.

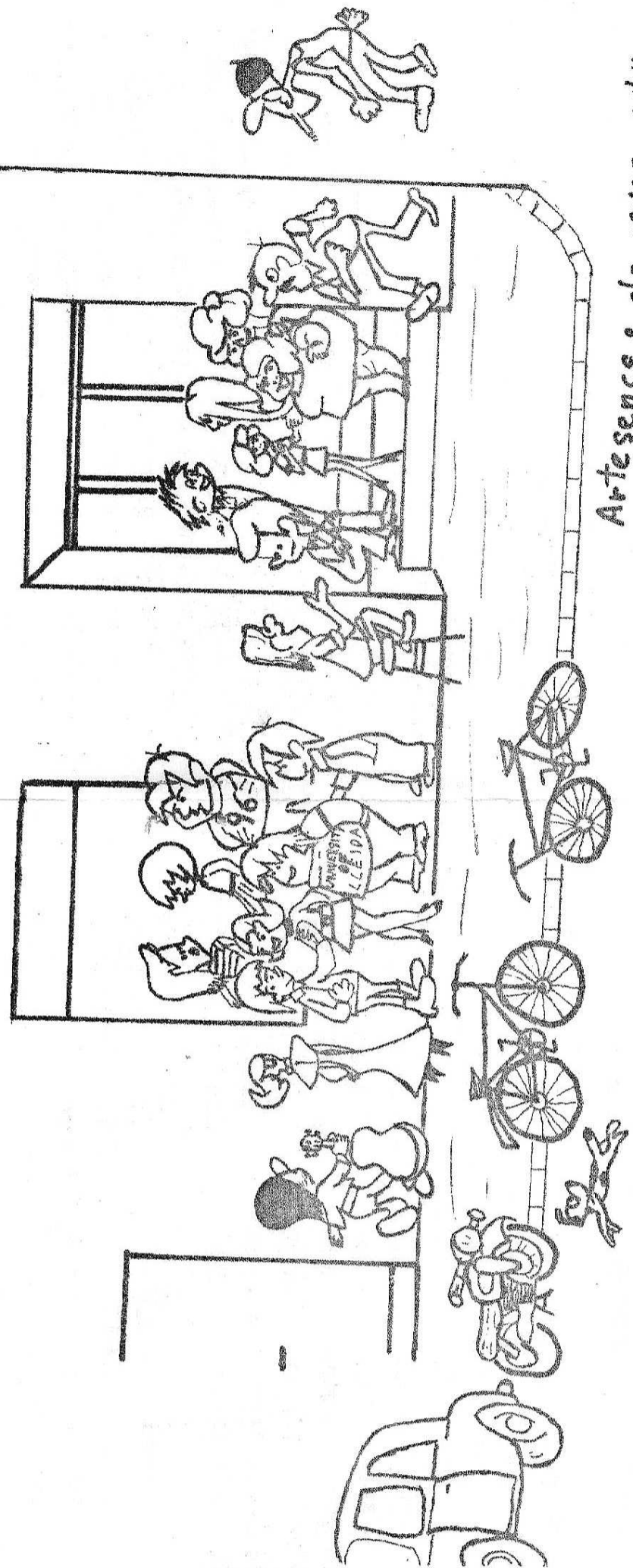
Aquest document trobat a la acció 3^a, lligall 20, apartat de Sant Joan de Jerusalem, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó no té la data en la que fou escrit, però mitjançant alguns noms que surten en ell, els quals els hem trobat en altres papers que es menciona l'any, podem dir que fou escrit entre el 1220 i el 1235. En ell com veureu a continuació es fa un registre de les parellades de terra conreada que tenien els Hospitalers en cada partida del terme, el seu propietari i el que pagava.

Aquest inventari segurament que fou fet per a cobrar el delme d'Artesa, ja que al final hi ha la

COSES D'ARTESA

BB BANCO DE BILBAO

LA PLAZA

Artesens; els joves vetllen
els vostres interessos.

La suma total. El document es interessant per dos raons: en primer lloc pel nom que tenien les partides aleshora i el veure si després de 900 anys encara es conserven i en segon pels noms dels que segurament foren els primer pobladors del nostre poble i terme després de la Reconquesta.

El document diu així :

Aquesta es la memoria del que es cobra a Artesa.

En primer lloc el que es fa dels honors de melosa. Hi ha tres parellades. A melosa Ramon Rafart hi te una parellada = 16 diners; Guillem de Cases i Pere Vernet hi tener una parellada = 16 diners; Ramon Rafart i Pere Arnau tenen la parellada de na Pidrinyola = 16 diners.

Hi ha a Artesa 8 parellades i d'aquestes Bernat l'go te una parellada i paga 16 diners. Arnau Alarich i Pere Cirera fill de Ferrari Cirera mitja parellada i paguen 8 diners. Borràs Alarig i Arnau Alarig mitja parellada paguen 8 diners. F... (?) mitja parellada, que va ésser d'en Falcó, i paga 8 diners. Ermesen Caneta mitja parellada i paga 8 diners. Guillem Espanyol i Pere Cirera que tener l'honor dels Solers, mitja parellada i paguen 8 diners, i tenen Pere Figuera, Balaguer de Soler, Maria S... (filla) i Ramon Desmur mitja parellada i paguen 8 diners. L'honor que va esser de Pere Diumenge, mitja parellada el té Ponç Bernat i paga 9 diners. L'honor que va ésser de Pere Cabó, mitja parellada, el té Bernat de Riquer :

Pere de Riquer i paguen 8 diners. Bernat de Pradel amb els seus germans tenen una parellada i paguen 16 diners. Pons Bernat mitja parellada i paga 8 diners.

Hi ha a Rocafort tres parellades. Bernat Log i Balagué Stephani hi tenen una parellada i paguen 16 diners. Guillem Alarig, Guillem Espanyol i Pere Cirera una parellada i paguen 16 diners.

Hi ha al Fenosel quatre parellades. Ramon d'Ofegat hi té una parellada amb el seu soci i paguen 6 diners. Jacob Rotund amb els senyors de Gardeny hi té tres parellades i paguen 4 sous.

Hi ha a Madrona quatre parellades: Garalo Goy i Guillem Ramon de Sant Climent tenen dos parellades i paguen 2 sous. Domenec de Madrona amb el seu germà una parellada i paguen 16 diners. L'honor d'en Gispert i de Madrona, una parellada, paguen 16 diners. La torre d'en Bernat pague 2 sous. L'honor que va esser de guillem de Morlans, una parellada, 16 diners.

Hi ha a Castelló, al terme d'Artesa set parellades i mitja. Guillem Batesa, Arnau Miró i Pere Gasch tenen una parellada i paguen 13 diner i malla. Vidal Castelló una parellada i pague 13 diners, i malla. Na Cenrosa una parellada i paga
, i malla.

13 diners, 1 malla. Na Girona una parellada i paga 13 diners, 1 malla. Farfana, Guillem Espanyol i Pere Cirera una parellada i paguen 13 diners, 1 malla. Bernat Alarig una parellada i paga 13 diners, 1 malla. Pere Cirera, fill de Ferrari Cirera una parellada i paga 13 diners, 1 malla. Ferrari Alarig, Arnau Alarig i Guillerma Desmur mitja parellada i paguen 7 diners, 1 malla. Pere Jordana una parellada i pague 16 diners.

Entre Bernat Leog, Ponç Bernat, Guillerma filla de Ramon Desmur, Ramon Dentorres i el seu nebot i Narbona Alarig paguen cada any també 12 diners i del forn de Artesa paguen 30 sous cada any i d'una casa 3 sous.

Suma del que es cobra Artesa 42 sous.

Pel que fa als noms de les partides del terme, a excepció de dos, encara avui hi ha els mateixos, i els podem situar tan la partida anomenada Melosa com la del Fenosel, que surten en bastants documents d'aquesta época, i adhuc, en els d'epoca posterior, no podem saber llur situació exacta dins el terme. El que si jo insinuaria és que Melosa podria correspondre a Melons, i com els documents estan en un llatí que podríem anomenar vulgar, al escribirlo hagues sofert algun canvi, quedan d'aquesta manera bastant disimulat. La partida Fenosel de moment pensava podia correspondre a Femosa. Ho hem de destacar per que en documents de la mateixa época d'aques apareix ben clar el nom del riu Femosa, no podem, dons dir on correspon aquest terme.

També entre els noms de la gent que surten al document n'han cridat l'atenció els de Ferrari Cirera i el del seu fill Pere Cirera i que podrien ésser els que donarien nom a la "costa del Cirera" que tots coneixem. Podria be ser que ells o algun dels seus decendents tinguesin terra prop de la costa i que li queden el nom.

Es curios constatar els canvis que hi ha en els noms de pila entre aquells temps i ara i la gran riquesa i varietat que n'hi havia.

J. G.

DITES POPULARS

Continuant amb la sèrie de publicacions de reffanys , dites, endivinalles... del nostre poble, encetada el darrer número. Avui publiquem "Dites de camp i de cullites".

- La flor de l'oliver, cau al plat del garber.
- Si vols mengar pa i veure vi
sembra aviat i poda tard.
- Per Santa Caterina, el blat quea has de sembrar,
fes-ne farina.
- Si vols all tendre i fi,
sembra'l per Sant Martí.
- Si vols all gros i pudent,
sembra'l per l'Advent.
- Per Sant Jordi, ves a veure l'ordi; i
si l'ordi no fuig, fuig tu.
- L'home lluner, no fa mai paller.
- Blat tardà, nippalla ni gra.
- Arbre vell i transplantat, primer mort que arrelat.
- Per Sant Jordi, treu l'espiga l'ordi.
- Si vols un bon pesolar deixa't un dia de sembrar.
- Si vols tindre un bon favar, fes-ho
per la Mare de Deu del Pilar.
- Per Sant Andreu, plega l'arreu.
- Si per Sant Pere, català, vas a veure l'olivar, i en veus
una aquí i una allà, torna-te'n que proutes n'hi ha.
- De sembrar i de casar, consell no en vulguis donar.
- No es pot dir blat, que no sigui al sac i ben lligat.
- Quan n'hi ha pels camps n'hi ha pels sants.

ENTRE GOSSOS

tot són pvsses

Vull dir amb primer lloc que abans la "La Femosa" realitzava una bona tasca criticant l'Ajuntament "La Meuca". De resulta que ara hi son ells a l'Ajuntament. I es troben que ells no es poden criticar. Però jo si que els puc criticar.

Es la primera vegada que escric hi ho vull fer amb dues menudències.

1ª Jo no sé si se heu adonat però allà al molí hi havia dos platanes la cosa mes preciosa del món, es veu que a algú li molestaben hi els varen tallar.

Ara jo em pregunto si això hagues estat en temps de la "DICTADURA" què hagues passat. Jo us ho duré. Els senyors de la Femosa haguessen començat a repartir pèl poble fullets contra l'Ajuntament.

2ª Un altre punt que tambe us semblara una menudèncie però s'ha de dir.

Es va aprovar a l'Ajuntament que els gossos, havien de pagar una quota Anual.

A la millor això ho varen fer per a puguer pagar les despeses de neteixa que ocasionen els gossos al fer les seves necessitats al carrer.

Bé fins aqui la cosa es pot soporta. Però hi varen incloure una clapsula a la qual els gossos que fan ana els pastors no havien de pagar.

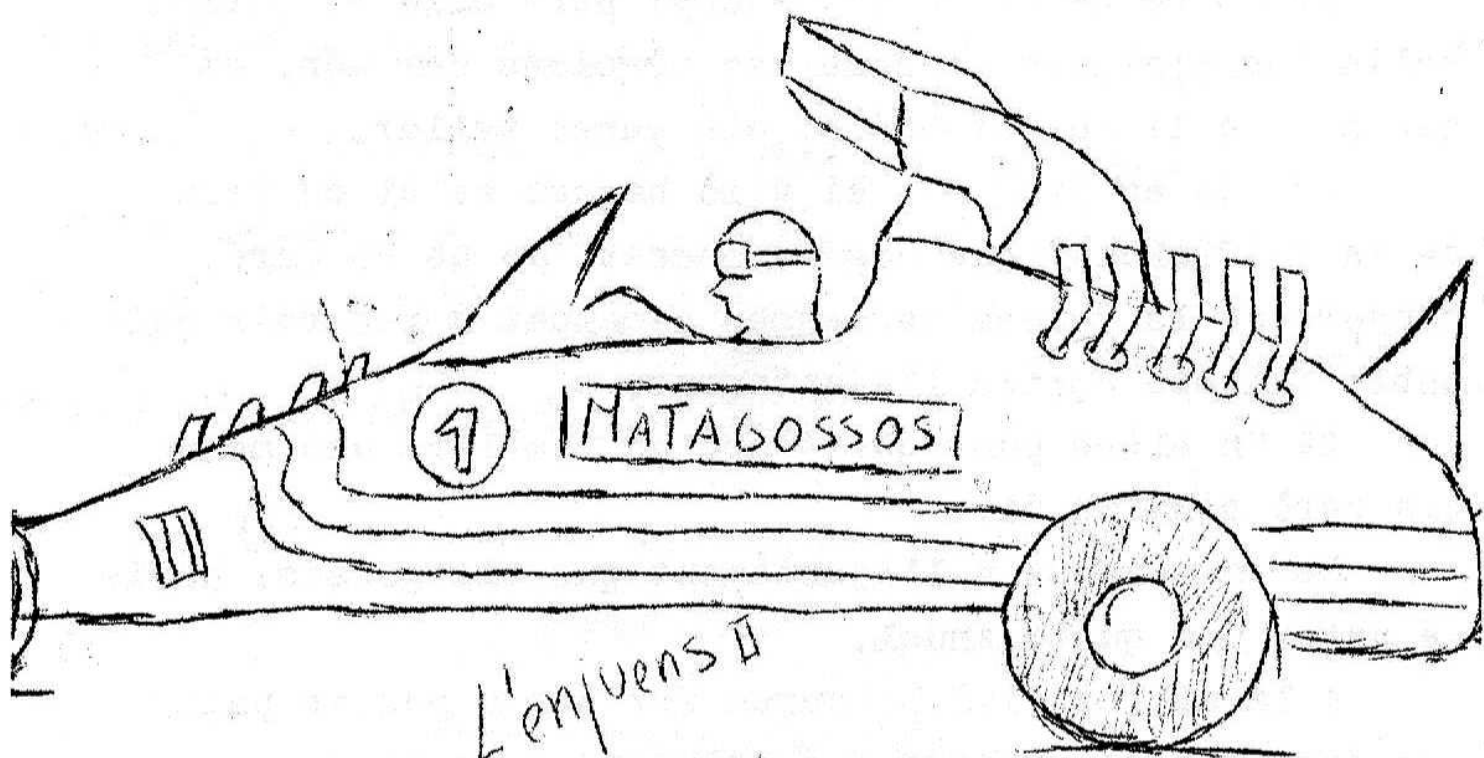
Jo el que em pregunto es que aquestos no fan les seves necessitats al carrer.

Ai! senyors. Aquestos que volien una llei igual per tost no ho fan amb les petites coses, que deu se dels grans assumptes.

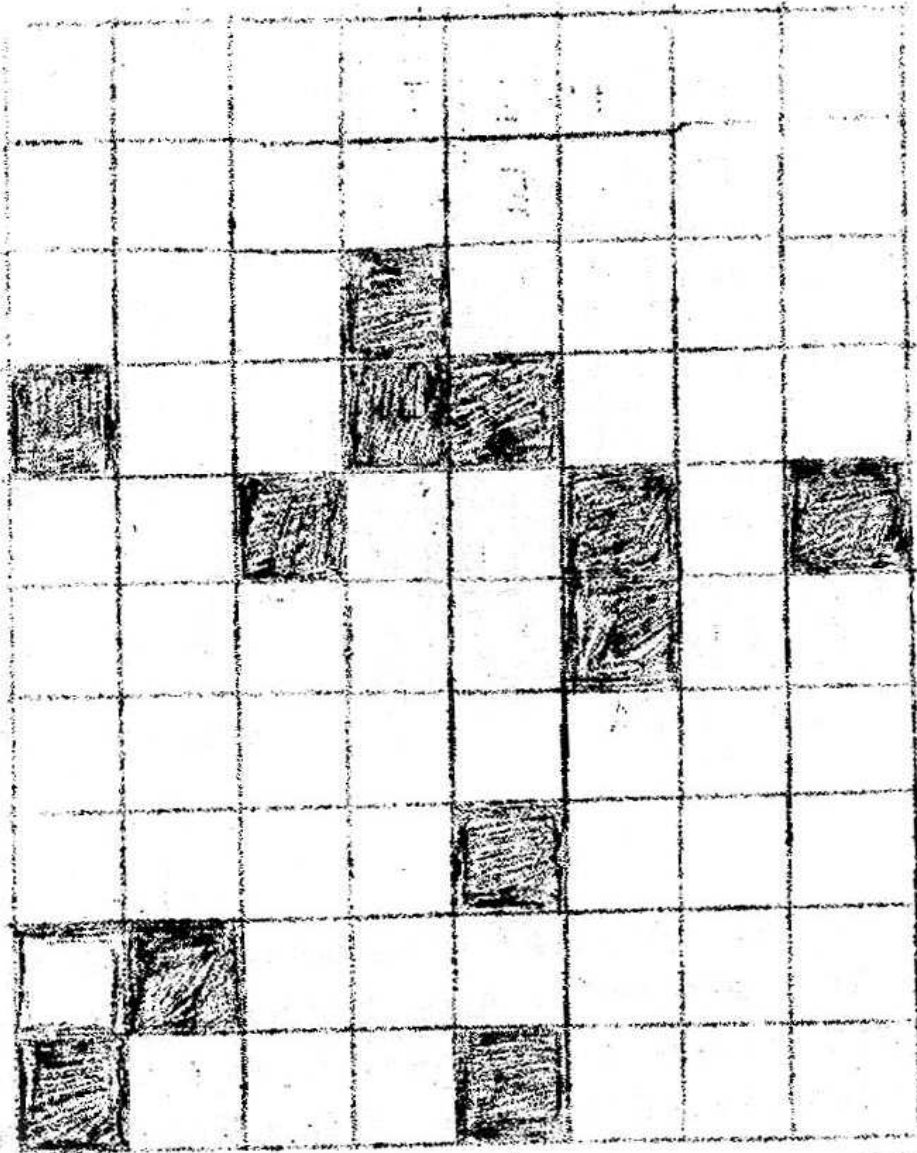
A! hi que es preparin els que tinguin gats que si els de l'Ajuntament se hi fiquen.

Potser que hi hagi caldo per ells.

L'ENJUENS II

L'enjuens II
Cotxe llogat per l'Ajuntament per
acabar amb els gossos.
Que Déu els agafi confessats!

SOLUTIONS

HORIZONTALS. 1-Italiana. 2-Erbmetes. 3-Rec. Daga.
 4-MO. MOR. 5-Ao. Oc. C. 6-Lloca. Ic. 7-Capturar.
 8-Orea. Ico. 9-I. Russia. 10-Cas. Cot.
 VERTICALS. 1-Ier. Alcol. 2-Tremolar. C. 3-ABCD.
 Opera. 4-LM. Octaus. 5-IED. Cau. S. 6-Atam. Risc.
 7-Negociacio. 8-Asar. Croat.

M	H	B	A	L	A	G	V	E	R
P	O	E	A	R	E	V	R	E	C
R	I	L	S	G	U	I	T	A	T
P	Q	L	L	U	T	E	R	N	N
O	E	P	O	E	A	I	U	O	U
N	L	V	I	H	R	S	T	S	M
T	S	I	B	U	R	U	Q	L	A
S	R	G	F	R	E	N	S	O	R
T	R	E	M	P	G	Y	L	S	G
V	I	E	L	L	A	R	O	S	A

SOPA de LLETRES

Buscant dins d'aquesta sopa de lletres, en qualsevol direcció hi podreu trobar el nom de deu pobles de comarques Lleidatanes.

HORITZONTALS. 1-Natural d'un país europeu fem. 2-Al revés mes de l'any. 3-Al revés acer. Arma blanca petita. 4-Mil cinc cents. Cognom freqüent a Artesa. 5-Dues vocals fortes. Si en llengua provençal. Consonant. 6-Gallina que cova. Norante-nou. 7-Apresar: fer presa. 8-Al revés prefix que vol dir per l'aire. Al revés temps lliure. 9-Vocal. País euro-asiatic. 10-Cosa que passa. Accio de tocar.

VERTICALS. 1-Al revés monarca. Ciutat de Alacaut. 2-El que fa la fulla quan fa aire. Consonant. 3-Les quatre primeres lletres. Obra lírica. 4-Noucents cinquanta. Buites plural. 5-Al revés en llatí Déu. Amagatall. 6-Herba d'una mateixa soca. Perill. 7-Accio de negociar. 8-Fossa estreta i llarga, al revés. Soldad d'una croada.

LLIBRES de La
- BIBLIOTECA

----- NOVELA -----

- AMAT Piniella.- K. L. Reich (Els catalans als camps d'extermini de Hitler).- Ed. Club 1976.
- POPEL B.- La lluna i el cala llamp.- Ed. 62 1976.
- SOLDEVILA C.- Fanny.- Ed. Selecta 1961.
- PUIG i FERRETER.- Els tres Al.lucinats.- Ed. Proa 1965.
- MANENT M.- El vel de maia.- Ed. Destino 1974.
- ESPRIU S.- Laia.- Ed. 62 1980.
- FOLCH i TORRES.- Joan Eudal.- Ed. Selecta 1964.
- BARTRA A.- Crist de 200.000 braços.- Ed. Proa 1979
- ESPINAS J.- Combat de nit.- Ed. Proa 1979.
- BERTRANA P.- Josafat.- Ed. 62 1979.
- PEDROLO.- Text/ Càncer.- Dopesa 1974.
- RUSIÑOL S.- L'auca del senyor Esteve.- Ed. Selecta 1979.
- MOIX T.- El dia que va morir Marilyn.- Ed. 62 1978
- VILLALONGA.- Bearn.- Ed. Club 1980.
- JORDANA.- El Rusio i el Pelao.- Ed. 62 1975.
- RUYRA J.- Entre flames.- Ed. Selecta 1973.
- SAGARRA J.- Vida privada.- Ed. Aymà 1977.

--- POESIA ---- -

- ALCOVER J.- Cap al tard.- Ed. Moll 1976.
CARNER J.- Antologia Poètica.- Ed. Selecta 1974.
FOIX J.V.- Antologia Poètica.- Ed. Proa 1978.
COSTA i LLOBERA.- Antologia Lírica.-Ed. Moll 1972.
PERE QUART.- Quatre mil mots.- Ed. Proa 1977
MARAGALL J.- El Comte Arnau.- Ed. 62 1973
MARAGALL.- Antologia Poètica.- Ed. Selecta 1979.
VERDAGUER J.- Antologia Poètica.- Ed. Selecta 1974.
PALAU i FABRE.- Poemes d'Alquimista.- Ed. Proa 1977.
BARTRA A.- Soleia.- Ed. Laia 1977.

---- TEATRE ----

- GUALA .- Misteri de Dolor/ Donzell qui cerca muller.- Ed. Selecta 1949.
ESPRIU Salvador.- Primera historia d'Esther / Antígona.- Ed. 62 1975.
PEDROLO.- Situació Bis.- Ed. Millà 1976.
APEL.LES MESTRES.- Gaziell / Els sense car.- Ed. 62 1965
IGLESIES I.- Els vells / El cor del poble.- Ed. Selecta 1963.

N O T A.- Aquesta llista de llibres junt amb la resta que fant un total de cent foren oferits pel departament de cultura de la Generalitat de Catalunya a l'entitat cultural " La Fomosa ".

